

UDK:(1-87)659.131.8: :368.025.:368.026: 681.51+681.323

Prof. dr Jasna M. Pak,¹

Univerzitet „Singidunum“ u Beogradu

PRIKAZ INOSTRANOG ČLANKA

VIŠE RIZIKA POD KONTROLOM

Onaj ko želi da se osigura od opasnosti, mora tu opasnost da razume. Zbog toga je važno prikupljati podatke i dobro ih analizirati. Zahvaljujući digitalizaciji, danas mogu da se obezbede polise osiguranja koje su ranije bile nezamislive

Snežne pahuljice mogu da se opaze u Oberhofu, ali tek od novembra. U zimskom sportskom centru Tiringen nije bilo dovoljno snega, pa je tradicionalni biatlon na početku sezone morao da bude otkazan, bilo je previše toplo. Nije došlo pedesetak hiljada posetilaca koji su ranije obezbedili karte. Takođe je otkazan televizijski prenos na koji su računali emiteri. Biatlon, mešavina skijanja i pucanja, donosi tom regionu blizu dvadeset miliona evra zarade. Naravno, samo ukoliko ima dovoljno snega.

Organizatori su bili osigurani za slučaj pomanjkanja snega i pojave magle i oluje. Visina premije? Prihvatljiva. Društva za osiguranje koriste podatke meteoroloških stanica koji im omogućavaju da precizno procene pojedine rizike te da ponude uslugu osiguranja po fer ceni.

Broj raspoloživih informacija i podataka brzo raste, čime se omogućava da se oni uporede i dobro analiziraju. To pomaže osiguravajućim društvima da nove rizike drže pod kontrolom. Cilj osiguravača je da eliminišu rizike, što je obično nemoguće. Važno je, međutim, da se utvrdi veličina rizika, jer se tada njihovo pokrivanje može ponuditi potencijalnim osiguranicima. Preciznije

¹ I-mejl: jasnapak@ptt.rs

Rad je primljen: 20.12.2016.

Rad je prihvaćen: 22.12.2016.

izračunavanje rizika omogućava i cenu osiguranja koja je primerenija preuzetom riziku. Na taj način osiguranje može da se obezbedi za veći broj lica, stvari, usluga, pa čak i za biatlon.

1. Ono što može da se izračuna može i da se osigura

Svet se menja, što znači da se pojavljuju rizici koje nije moguće odmah sa sigurnošću proceniti. Da li će u zimskom periodu biti previše toplo za sneg? U kom će se gradu pojaviti bujice? Da li je moguća zaštita od sajber-rizika? Koliko je danas opasan HIV virus?

Kako postupaju društva za osiguranje kad se nametnu takva pitanja? Traže odgovore pomoću snažnih računara. Naročito o tome koji su uzroci i pretnje, da li rizik može da se izračuna, odnosno da se pokrije osiguranjem. Šta sa licem koje je zaraženo HIV virusom? Može da se osigura. A s nepokretnošću koja se nalazi na klizištu ili uz reku? Može da se osigura. Šta ako hakeri pokušavaju da provale u internu mrežu privrednog društva? I to može da se osigura. Naravno, sve pod razumnim uslovima.

Kada je reč o obradi podataka, delatnost osiguranja je na prvoj poziciji. Ona je dovela obradu podataka do savršenstva. Taj *know how* od suštinskog je značaja i pored ostalog omogućava da se analitičke metode stalno usavršavaju i unapređuju, na korist klijenata. Kako stoji u izveštaju jednog poznatog društva za reviziju, 79 procenata rukovodilaca u osiguranju širom sveta slažu se da nove mogućnosti u pogledu obrade podataka predstavljaju veliki potencijal za poboljšanje osiguravajućih usluga i njihovo prilagođavanje potrebama klijenata. To važi i za Republiku Nemačku. Prema rečima predstavnika Udruženja osiguravača Nemačke, „Društva za osiguranje su razumela izazove koje sa sobom donosi era velikog broja podataka“.

Radi se o „Data Analytics“ metodi, to jest prikupljanju i razvrstavanju tzv. nestrukturiranih podataka, s ciljem da se iz te ogromne količine dobiju konkretna saznanja o pojedinim događajima i omogući pogled u budućnost. Na taj način preciznije može da se izračuna verovatnoća nastanka budućih događaja, bilo da je reč o običnim provalnim krađama, bilo o posledicama zemljotresa u Kini.

2. Više zaštite za više lica

Jedan od primera tiče se životnog veka osoba inficiranih HIV-om. Za ta lica ranije nije postojala mogućnost zaključenja ugovora o osiguranju života za slučaj smrti. Tokom 80-ih godina prošlog veka, uprava jednog društva za osiguranje uputila je obaveštenje inficiranim da se taj rizik ne može proceniti. Njegove razmere danas, međutim, mogu da se predvide zahvaljujući novim medicinskim

saznanjima i terapiji koja se primenjuje. U međuvremenu, mnoga HIV pozitivna lica u Nemačkoj mogu da zaključe ugovor o osiguranju života za slučaj smrti. Na osnovu informacija reosiguravača, to je moguće pre svega zahvaljujući dostupnim informacijama o razvoju bolesti u periodu od više decenija.

Društvo za reosiguranje „Swiss Re“ obradilo je podatke širom Evrope. Rezultat je sledeći: ukoliko se virus dijagnostikuje na vreme i obezbedi adekvatna terapija, HIV pozitivna lica u proseku dostižu skoro normalan životni vek. Na primer, za tridesetogodišnjaka kome je otkriven HIV virus, očekuje se životni vek od 75 godina, što je prosek koji je utvrđen i kod pušača. Slično je i s licima sa dijagnozom raka ili dijabetesa. Na internet blogovima dijabetičari navode da im je, zahvaljujući naprednim sistemima za procenu rizika, omogućeno da zaključe osiguranje života bez dodatnog lekarskog pregleda.

3. Zašto osiguravajuća društva formiraju pulove podataka

Na osnovu podataka čija se baza stalno uvećava, osiguravači stiču i kontinuirano proširuju svoja saznanja. Tako se, na primer, nakon analize informacija o dijabetičarima došlo do zaključka da oni, ukoliko se pridržavaju propisane terapije, više ne spadaju u rizičnu grupu, pa ih je, shodno tome, moguće osigurati bez doplate za uvećanje rizika.

Poznato je da se osiguravajuće kuće obezbeđuju i raspolažu podacima o zdravstvenom stanju osiguranika, na osnovu kojih procenjuju pojedine rizike i određuju adekvatnu premiju osiguranja. Ukoliko, međutim, ne raspolažu potrebnim podacima, osiguravači imaju samo jednu mogućnost: da sami formiraju pulove podataka i u njih pohranjuju informacije. Iz tog razloga, kod obaveznog osiguranja od odgovornosti automobilista uvedene su „telematik tarife“ kako bi se prikupilo i obradilo što više podataka. Osnovni cilj je da se visina premije osiguranja prilagođava načinu vožnje osiguranika. Kako bi se to procenilo, potrebno je da se upotrebom interneta preuzme aplikacija „My drive“, koja beleži podatke o brzini, ubrzanju, kočenju u krivinama i vožnji. Kako navode osiguravači, „ukoliko se vozi s predostrožnošću, manji je rizik od nastanka nezgode“. Jedan od ciljeva je i da se ograniči faktor rizika „vozač“, to jest da se vozilo u određenim situacijama ponaša autonomno. Na osnovu dobijenih podataka, osiguravači prikupljaju dragocena iskustva u vezi s upravljanjem motornim vozilima i prate šablone ponašanja.

4. Šabloni određuju rizik

Utvrđivanje šablona ne pomaže prilikom procene rizika samo u obaveznom osiguranju automobilista. Na primer, kod dobrovoljnog

zdravstvenog osiguranja, pri određivanju visine osiguravajuće premije, u obzir može da se uzme i to da li osiguranik vodi zdrav život i da li redovno vežba. Programe za rekreaciju može da utvrdi društvo za osiguranje. Baze podataka potrebno je stalno proširivati kako bi se dobile potrebne informacije na osnovu kojih bi rizik mogao što preciznije da se proceni. Programi kojima se uz osiguranje nudi i određeni broj časova rekreacije od koristi su za klijente koji su zdraviji, a koriste društvima za osiguranje koja, budući da je rizik manji, mogu da obezbede pristupačniju osiguravajuću ponudu.

Šabloni mogu da se primene i kod osiguranja nepokretnosti za razvrstavanje rizika. Na primer, udruženje osiguravača razvilo je „Zonski sistem poplava, bujica i jakih kiša“, na osnovu koga se utvrđuje jesu li pojedini objekti izloženi većem ili manjem riziku, na primer onom od visoke vode. Tako je na osnovu raspoloživih podataka u Nemačkoj najvišem riziku (4. zona) danas izloženo 139.000 od preko 21.000.000 objekata, dok je prošle godine taj broj iznosio 197.000, ili 30 procenata više. Objekti koji više nisu svrstani u najrizičniju, četvrtu zonu samim tim mogu da budu osigurani uz nižu premiju. „Veći broj podataka omogućava građanima da dođu do pokrića iz osiguranja pod povoljnijim uslovima“, kaže predsednik Udruženja osiguravača.

Vremenski uslovi stalno postavljaju nove izazove. Tako kišno leto može da poremeti planove licima na godišnjem odmoru, a vlasnike letnjih bašta, na primer, može da dovede i do ivice egzistencije. Međutim, zahvaljujući podacima dostupnim od 2014. godine, oni od tog rizika mogu da se osiguraju. Te godine je hidrometeorološki zavod povećao broj mernih stanica, čime je omogućeno da se dobije veći broj informacija o vremenskim prilikama te da se rizik od lošeg vremena proceni na osnovu objektivnih pokazatelja. Klijenti unapred biraju mernu stanicu, a ukoliko u toku trajanja osiguranja vrednost prikazane merne jedinice na stanici bude niža ili viša u odnosu na unapred utvrđenu, klijent dobija naknadu iz osiguranja u roku od četrnaest dana.

Organizatori festivala u letnjim baštama uglavnom zaključuju osiguranje za slučaj kiše. Ugovorom, međutim, mogu da budu obuhvaćeni i drugi rizici, kao što je visoka ili niska temperatura, brzina vetra, visoki talasi, broj sunčanih sati ili magla.

Na primer, ukoliko građevinsko preduzeće želi da se osigura od mraza, može da ugovori propoziciju da se pod hladnim danom podrazumeva onaj s temperaturom koja je na dva metra visine od tla niža od 0 stepeni u podne. Takođe, fudbalski klub može da pokrije rizik od kiše koji se meri prema količini padavina na određeni dan. Poljoprivrednici pak mogu da ugovore osiguravajuće pokriće rizikā od suše i loše žetve.

5. Najbolja šteta je šteta koja se izbegne

Bolje pokriće može da se obezbedi i za proizvodnju i snabdevanje, na primer kada hemijska fabrika posle havarije u dužem vremenskom rasponu ne može da isporuči određenu supstanciju. Važno je ne samo da društva za osiguranje procenjuju rizike i analiziraju podatke, već da to čine i osiguranici, koji treba stalno da rade na unapređenju sistema prevencije.

To žele i reosiguravači. Od ključnog značaja za prevenciju jeste dovoljan broj informacija. Vodeći svetski reosiguravač „Munich Re“, na primer, automatski obrađuje podatke 7.000 digitalnih informativnih kanala kako bi se brže otkrili požari u Sjedinjenim Američkim Državama i Velikoj Britaniji te omogućilo da se smanje cene osiguranja. Takođe, u jednoj od programskih platformi skladišti se i obrađuje više od 16 terabajta podataka o prirodnim nepogodama, koji se kontinuirano analiziraju.

Samo ta baza podataka bi po veličini odgovarala broju od 3,2 miliona odštampanih Biblija, što ukazuje na njenu dimenziju i značaj, a poseban je izazov da se raspoloživi podaci adekvatno razvrstaju. Pojedine osiguravajuće kuće još zaostaju u tom pogledu. Svet podataka ima velike mogućnosti da se razvija, a s njihovom obradom rizici će moći još bolje da se razumeju i kontrolišu, pri čemu će biti moguće i osigurati ih u većem broju.

Literatura

- *Positionen*, časopis Udruženja osiguravača Nemačke, br. 4/2016, str. 9 (<http://positionen.gdv.de/mehr-risiken-im-griff-2/>)